

Москалюк Г.О., к.е.н., доц.

НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

*«Величезне багатство йде поряд з великою відповідальністю,
зобов'язаннями поділитися з суспільством і
забезпечити найкращий розподіл цього багатства
тим, хто його потребує»
Білл Гейтс*

27 червня 2014 року відбулася значна історична подія для нашої держави за часів її незалежності – Україна та Європейський Союз підписали економічну частину Угоди про асоціацію. Документ було підписано під час саміту ЄС у Брюсселі від європейської сторони – президентом Європейської Ради Германом ван Ромпей, президентом Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу, від України – президентом Петром Порошенко. Як відомо, політичну частину Угоди про асоціацію Україна-ЄС було підписано 21 березня 2014 року.

Економічна складова угоди передбачає глибоку економічну інтеграцію України з ЄС, створення всеосяжної зони вільної торгівлі, тобто тією чи іншою мірою охоплює усі основні сфери та галузі економіки.

Сторонами такого різнопланового за змістом та кількістю взаємних домовленостей сукупності дій є свідченням того, що Україна та ЄС мають серйозний намір не тільки перевести співпрацю на якісно новий рівень, але й суттєво наблизити економічну систему України до економічної системи Євросоюзу на основі взаємної лібералізації, передусім руху товарів, капіталів та послуг, гармонізації підходів та принципів, на яких будуються галузеві політики та системи регулювання виробничо-комерційної діяльності [1, с.13].

Таким чином, обравши європейський вектор розвитку Україна та українські підприємства повинні визнати пріоритетними напрямками діяльності: дотримання прав людини, гарантування безпечних умов праці й можливостей для постійного розвитку та самовдосконалення, підтримка духовних цінностей, турбота про молодь, відповідальність перед партнерами і клієнтами та запобігання корупційним проявам тощо. Все це у певній мірі характеризує сталий

розвиток суспільства як модель, що системно інтегрує три основні компоненти такого розвитку: економічну, екологічну та соціальну.

Проблема у загальному вигляді полягає у тому, що в останні десятиріччя в Україні дедалі гостро постають питання, пов'язані зі сталим розвитком, зокрема з економічною та екологічною кризою, вичерпанням природних ресурсів, несприятливою демографічною ситуацією тощо, а останні півроку – ще й з тим фактом, що Україна де-факто знаходиться у стані війни, з постійною небезпекою тероризму. У зв'язку з таким становищем, як доречно вказує [2], стала зрозумілою необхідність розробки нової політики та стратегії, яка б дозволила вирішити ці глобальні проблеми сучасності, запобігти погіршенню якості навколишнього середовища, забезпечити не тільки теперішнє, але і майбутнє суспільство ресурсами, необхідними для задоволення його потреб.

З концепцією сталого розвитку тісно пов'язана тема соціальної відповідальності. Останнім часом до питань корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) існує величезний інтерес науковців дуже різних напрямків економічного дослідження. Наукові пошуки щодо питань обліку соціальної відповідальності, соціального аудиту здійснюються такими вченими як Воробей В., Герасименко О., Давидюк Т., Жиглей І., Журовська І., Замула І., Колот А., Липчук В., Петренко С., Пушкарь М., Чижевська Л., Шигун М. та іншими.

Проблеми поширення впровадження і розвитку нефінансової (соціальної) та інтегрованої звітності в Україні досліджували Макаренко О.І., Лоханова Н.О., Костирко Р.О., Кузнецова С.А., Гриценко О.І., Муравський В.В., Зоріна О.А., Грицишен Д.О., Черних О.В., Самсонова К.В., Довга Т., Максимів Л., Безверхий К., Проданчук М., Воробей В., Король С., Боцян Т.В., Петрушевська В., Хамідова О.М. та багато інших дослідників.

Мета роботи полягає в тому, щоб дослідити сучасні умови для вдосконалення нефінансової звітності в процесі реалізації концепції сталого розвитку суб'єктів господарювання в Україні.

Ідея сталого розвитку суспільства є логічним продовженням вчення про ноосферу, у витоків якого стояв В.І. Вернадський, що наголошував на необхідності збалансованого вирішення соціально-економічних проблем сучасного та майбутнього поколінь, мотивування та стимулювання технічного прогресу, одночасно зберігаючи довкілля та природно-ресурсний потенціал.

У 1987 році в докладі «Наше спільне майбутнє» Міжнародною комісією ООН на чолі з Гро Харлем Брундтланд було дано визначення сталого розвитку, яке зараз широко використовується як базове в багатьох країнах світу:

Сталий розвиток (англ. Sustainable development) – розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під сумнів можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Схематично ці процеси зображено на рис. 1.

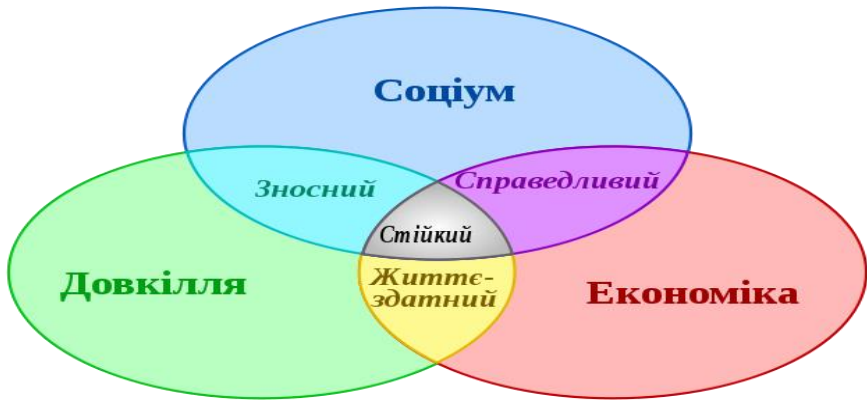
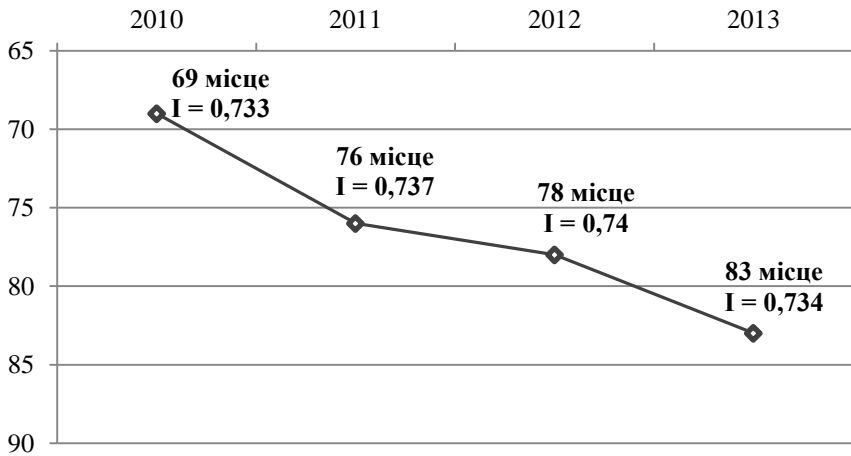

Рис. 1. Концепція сталого розвитку у взаємозв'язку трьох складових: соціальної, економічної та екологічної

Тим індикатором, що узагальнює поступове просування нашої країни до досягнення сталого розвитку, є Індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП), який з 1993 року ООН оприлюднює у щорічному звіті з розвитку людства. Цей індекс визначається за країнами світу для порівняльної оцінки бідності, грамотності, освіти, середньої тривалості життя, рівня охорони здоров'я, соціальної захищеності, довголіття, екології, рівня злочинності, дотримання прав людини і ВВП на душу населення. Незважаючи на відносний ріст індексів в Україні у 2009-2012 роках, динаміка рейтингу навпаки погіршилася – спостерігаємо падіння місця України (рис. 2*).

* складено автором на підставі [3]

Рис. 2. Україна у рейтингу ООН за Індексом розвитку людського потенціалу

Якщо у 2010 році їй належала 69-та позиція з показником 0,733, у 2011 – 76-та з показником 0,737, то вже у 2013 році – 83-я з показником 0,734 (із 187 країн світу). За критеріями досліджуваного індексу в нашій країні найкращий стан справ з освітою та грамотністю – 0,860 (29 місце у світі), помітно гірший стан зі здоров'ям та довголіттям – 0,760, а найгірша ситуація з рівнем життя (економічним розвитком) – 0,615. Максимальний показник ІРЛП має Норвегія – 0,955, далі Австралія – 0,938 та США – 0,937, а мінімальний – Нігерія – 0,304 та інші країни Африки.

Хоча Україна і відноситься до другої групи країн з високим ІРЛП (0,71-0,75), але динаміка показників погіршується, баланс економічних, соціальних і екологічних аспектів процвітання і благополуччя людини постійно порушується, а тому гостра необхідність розвитку та поглиблення концепції сталого розвитку в нашій країні сьогодні актуальна як ніколи.

Сьогодні для серйозного бізнесу, і не тільки крупного, стає очевидним, що забезпечення міцних позицій в національній і глобальній економіці досягається через підвищення ефективності і

конкурентоспроможності, в основі яких – відповідальне підприємництво. До необхідних його умов відноситься підвищення відкритості та побудова збалансованих відносин з усіма тими групами, на які бізнес безпосередньо впливає, які, в свою чергу, впливають на його успіх або залежать від нього. У цьому полягає один з принципових підходів до розуміння корпоративної соціальної відповідальності, тобто відповідальності перед суспільством. Такий підхід сьогодні використовують багато компаній, що йдуть по шляху підвищення відкритості та прозорості, розкривають стратегію і результати своєї діяльності у нефінансових звітах, які стають важливим елементом культури відповідального ведення бізнесу. Ця відповідальність передбачає необхідність звітувати перед суспільством за економічний, екологічний, соціальний вплив, який чиниться на нього внаслідок ділової активності [4, с. 25].

У межах загального напрямку сталого розвитку на підприємствах України пріоритетним повинно стати сповідування принципів соціальної відповідальності бізнесу, а відтак поширення закордонного досвіду складання нефінансової звітності повинно отримати подальший розвиток. Актуальність таких досліджень підтверджує той факт, що за даними Центру розвитку КСВ) [5] у 2012 році в Україні збільшилась кількість підприємств, які підготували нефінансові звіти майже в два рази: з 15 в 2011 році до 35 в 2012 році. Крім того слід відмітити постійно зростаючу потребу різних стейкхолдерів (інвесторів, суспільства, кредиторів тощо) до отримання інформації у сфері сталого розвитку.

Одним із найважливіших світових орієнтирів у розвитку питань корпоративної соціальної відповідальності є Глобальний договір ООН, дію якого спрямовано на залучення корпорацій до розв'язання глобальних проблем цивілізації. На сьогоднішній день до Глобального договору приєдналося більш ніж 8000 учасників з близько 130 країн світу. В Україні Глобальний договір започаткований у 2006 році. З цього моменту кількість його українських підписантів постійно росте і вже нараховує близько 200 членів.

Міжнародна ініціатива ООН ґрунтується на 10 універсальних принципах, які стосуються втілення практик соціально відповідального бізнесу у сферах прав людини, стандартів праці, екологічної відповідальності та боротьби із корупцією. Глобальний договір базується виключно на добровільних ініціативах бізнесу щодо

підтримки принципів сталого розвитку, прозорості діяльності, публічності звітності, втілення принципів Глобального договору в ділову стратегію, корпоративну культуру та повсякденну ділову практику.

На даному етапі стратегічно важливими визнаються питання вдосконалення методичного апарату та підвищення загальної культури нефінансової звітності, яка, на думку аналітиків, істотно зросла за останні кілька років. Сприяти цьому повинні конкретні дії. Так що ж зроблено в Україні задля поширення концепції соціальної відповідальності на рівні держави останнім часом? У цьому сенсі продуктивним був 2013 рік. Так, при Міністерстві соціальної політики створено Науково-експертну раду з підготовки проекту Концепції соціального розвитку на 2013-2023 рр. Згідно даного Проекту [6] основним механізмом забезпечення довгострокової самодостатності та конкурентоспроможності України у глобалізованому світі має стати формування нової якості життя людини, що зумовлює необхідність збільшення інвестування в людський капітал, розвиток соціальної інфраструктури та підвищення якості життя найбільш чисельних прошарків населення як підґрунтя для формування середнього класу – основи стабільності суспільства. Практична реалізація такого принципу перетворює соціальну політику на один з провідних чинників гуманітарного розвитку, робить її дієвою складовою стратегії досягнення національної солідарності.

У 2013 році також низкою громадських організацій разом з Українським союзом промисловців і підприємців при підтримці Президента України ініційована розробка Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні, яка зараз знаходиться у статусі проекту. Вона має визначити узагальнене розуміння соціальної відповідальності бізнесу в Україні, загальну стратегію та механізми державної політики щодо розвитку соціальної відповідальності бізнесу, пріоритетні напрями і дієві заходи соціальної відповідальності бізнесу у відносинах із заінтересованими в його діяльності та сталості сторонами в країні.

Вважаємо, що у сучасних умовах євроінтеграції необхідно активізувати впровадження Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні з метою покращення іміджу нашої держави всередині країни і за кордоном, демонстрації її прагнення рухатися відповідно до сучасних європейських і світових тенденцій, дотримання концепції сталого розвитку, прискорення модернізації

економіки, відповідального ставлення до проблем суспільства і навколишнього середовища, а також полегшення процесу євроінтеграції в цілому.

Серед основних принципів соціально відповідального бізнесу згідно Міжнародного стандарту ІСО 26000:2010 «Настанова по соціальній відповідальності» є підзвітність. Тим дієвим інструментом, який інформує всіх заінтересованих сторін про вплив підприємства на сталий розвиток суспільства та демонструє його прихильність принципам соціальної відповідальності, є соціальна або нефінансова звітність. Компанії, що складають нефінансову звітність в Україні, називають її по-різному: соціальний звіт (Компанія «Нестле»), звіт про корпоративну соціальну відповідальність (Компанія «PwC», Компанія Intel, Компанія «Ернст энд Янг»), звіт про сталий розвиток (ДТЕК, Група СКМ, Компанія Tetra Pak, Група «Бритиш Американ Тобакко»), КСВ-звіт (Компанія Carlsberg Group), звіт про прогрес (Агропромхолдинг «Астарта-Київ»), звіт про корпоративне громадянство, звіт про вплив компанії на навколишнє середовище тощо. У нашому подальшому дослідженні ми будемо використовувати єдиний термін «нефінансова звітність» по відношенню до звітності, яка відповідає принципам сталого розвитку, принципам соціальної відповідальності. У цьому контексті погоджуємося з Король С., яка дуже логічно обґрунтувала переваги використання назви «нефінансовий звіт» для звітів із соціальної (корпоративної) відповідальності бізнесу. Авторка відмічає, що ці переваги пов'язані з тим, що така назва відображає інформаційний зв'язок звітів із фінансовими, враховує їх місце у системі звітності підприємства і, нарешті, є лаконічною [7, с. 104].

За останні два десятиліття число організацій, що прагнуть до політики сталого розвитку, різко зросло. Це зростання пов'язане з певними факторами, серед яких: більш широке розуміння взаємозв'язку між економічною активністю і питаннями сталого розвитку; визнання ролі ризик-менеджменту та усвідомлення економічної вигоди, яку організації можуть отримати при інтеграції політики сталого розвитку в їх стратегії; вимоги до компаній, що пред'являються зацікавленими сторонами (включаючи інвесторів, працівників, клієнтів тощо) надавати максимально прозору звітність [8].

Цю тенденцію підтримує також урядові та регулюючі органи різних країн, вимагаючи від компаній уважніше ставитися до екологічних та соціальних наслідків своєї діяльності та надавати відповідну звітність.

На сьогоднішній день більше 3000 компаній по всьому світу, в тому числі дві третини компаній зі списку Fortune Global 500, щорічно подають звіт про стійкість і корпоративної відповідальності [8].

В Україні лише 10% компаній зі 100 найбільших оприлюднюють нефінансові звіти, у розвинених країнах – 80%

В Україні журналом «Гвардія» було проведено рейтингування відкритості та системності українських компаній у сфері корпоративної соціальної відповідальності у 2013 році, яке здійснено було на підставі аналізу анкет компаній, публічних нефінансових звітів, а також незалежних оцінок експертів-членів експертної ради. На першому місці у рейтингу опинилася компанія «ДТЕК», на другому – ПАО «АрселорМиттал Кривой Рог», на третьому – ПАТ «Платинум Банк», далі – ПрАТ Систем Кепітал Менеджмент, ПАТ «Оболонь» та ще більше тридцяти українських підприємств [9]. Порівняно з минулим роком у рейтингуванні зросла кількість учасників і якість поданих звітів, що вказує на позитивні зміни у впровадженні стандартів соціальної відповідальності.

Використання спірних герменевтичних прийомів при інтерпретації нефінансової звітності зумовлює неефективність її складання, неякісне подання інформації у звітах, а відтак постає необхідність додаткового дослідження її сутності.

Систематизація поглядів сучасних науковців щодо трактування поняття «нефінансова звітність» наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Герменевтичний підхід до нефінансової звітності в економічній літературі

№ з/п	Автор	Визначення
01	02	03
1	Олів'є Адам (постійний координатор системи ООН в Україні) [10, с. 3]	<i>Нефінансовий звіт</i> – є необхідним інструментом ведення багатовекторного діалогу з суспільним середовищем, який значно сприяє його консолідації та стійкому розвитку.

01	02	03
2	Саприкина М. (керівник «Центру «Розвиток КСВ») [11]	<i>Нефінансові звіти</i> – це звіти компаній, які містять не тільки інформацію про результати економічної діяльності, але також соціальні та екологічні показники. Це інструмент інформування зацікавлених сторін компанії про те, як і якими темпами компанія реалізує закладені в стратегічних планах розвитку цілі економічної, соціальної та екологічної стійкості
3	Гриценко О. І. [12, с. 31]	<i>Нефінансова звітність</i> – це інструмент соціально відповідального бізнесу, який надає інформацію про вплив компанії на суспільство, економіку та навколишнє середовище, описуючи діяльність компанії у відповідному суспільному контексті.
4	Воробей В., Журовська І. [10, с. 6]	<i>Соціальна звітність</i> – це документально оформлена сукупність даних комерційної організації, що відображають середовище існування компанії, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності компанії в економічній, соціальній, екологічній сфері життя суспільства.
5	Сингаївська А.М. [13, с. 16]	Під <i>соціальною (нефінансовою) звітністю</i> розуміють визначення, оцінку, контроль, публікацію інформації про суттєві з точки зору стійкого розвитку та соціального добробуту результати і наслідки діяльності організації. Це така звітність, що охоплює одночасно економічні, соціальні та екологічні аспекти діяльності компанії/організації.
6	Колот А. [14, с. 8]	<i>Соціальна або нефінансова звітність</i> – це звітність організації про економічні, екологічні та соціальні результати діяльності, це інституціональне відображення у спеціальній документації стану впровадження концепції КСВ.
7	Довга Т. [15, с. 51]	<i>Нефінансова звітність (звітність зі сталого розвитку)</i> – це документально оформлена сукупність даних підприємства чи організації незалежно від форми власності, що відображає середовище існування компанії, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності компанії в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства з метою надання стейкхолдерам інформації нефінансового характеру в контексті сталого розвитку та на його принципах.

01	02	03
8	Хамідова О.М. [16, с. 223]	<i>Соціальний звіт підприємства</i> – це публічний інструмент інформування акціонерів, співробітників, партнерів і всього суспільства про те, як і якими темпами підприємство реалізує програми соціально-відповідального маркетингу, що сприяють досягненню їм своїх стратегічних цілей – економічної стійкості, соціального благополуччя та екологічної безпеки.
9	Липчук В., Гнатишин Л. [17]	Одним з інструментів посилення бренду та якості корпоративного управління, включаючи планування, моніторинг і оцінку діяльності підприємства, є <i>нефінансовий (соціальний) звіт</i> . Одночасно він може служити засобом підвищення прозорості в діяльності підприємства, поліпшення діалогу із соціальними партнерами.
10	Лазоренко О., Колишко Р. [18, с. 68-69]	<i>Корпоративний соціальний звіт</i> – це публічний інструмент інформування акціонерів, співробітників, партнерів та всього суспільства про те, як та якими темпами компанія реалізує закладені у її місії або в планах стратегічного розвитку цілі стосовно економічної усталеності, соціального добробуту та екологічної стабільності.
11	Феоктистова Е.Н. [19, с.10]	<i>Нефінансовий звіт</i> – це доступний, достовірний, збалансований і зв'язний опис основних аспектів і результатів діяльності компанії, відображення питань, що представляють інтерес для ключових зацікавлених сторін.

Як бачимо з табл.1, деякі визначення дуже схожі (наприклад № 8 та 10), практично усі наголошують на поєднанні у нефінансовому звіті трьох складових: економічної, соціальної та екологічної (№ 2, 4, 5, 6, 8, 10). У загальному висновку спільним в усіх визначеннях є думка авторів про те, що нефінансова звітність являє собою інструмент соціальної відповідальності бізнесу.

Дослідивши дефініцію нефінансової звітності, на нашу думку, можна стверджувати, що прослідковується безумовний взаємозв'язок нефінансової звітності з:

по-перше, конкуренцією у якості істотного її чинника. Дійсно завдяки реалізації заходів КСВ українські компанії зможуть сприяти

підвищенню рівня своєї конкурентоспроможності на глобальному, регіональному та внутрішньому ринках. Світові дослідження доводять: в компаніях, що впроваджують КСВ, дохідність продажу зростає на 3%, активів – на 4%, а капіталу та акцій – більш ніж на 10% [20];

по-друге, інвестиційною привабливістю підприємства у якості одного з основних її факторів. Цей взаємозв'язок підтверджує нещодавно проведене журналом «Institutional Investor» від імені ЕУ глобальне дослідження серед 163 інституціональних інвесторів, за результатами якого встановлено, що у 89% інвесторів інформація про нефінансові показники відіграла ключову роль у процесі прийняття рішень принаймні один раз протягом останніх 12 місяців [21];

по-третє, стратегічним управлінням підприємством у якості потенційного його інструмента. Фактично загальна система звітності, у тому числі нефінансової, повинна відповідати загальній стратегії підприємства, і тільки в цьому випадку вона буде здатна принести організації максимальну користь і забезпечити успіх в конкурентній боротьбі.

До того ж нефінансова (соціальна) звітність піднімає питання нематеріальної складової вартості бізнесу, таких її аспектів як репутація, лояльність споживачів, надійність, інтелектуальний капітал. Але в довгостроковій перспективі все це сприяє підвищенню акціонерної вартості компаній – за рахунок віддачі від усіх груп зацікавлених осіб.

Деякі автори помилково ототожнюють нефінансову звітність з інтегрованою, плутаючи ці поняття. Важливо розуміти, що інтегрований звіт – це новий формат звітності, який, на відміну від традиційної фінансової звітності та нефінансової звітності, комплексно розкриває показники фінансів, соціальної відповідальності бізнесу та екології, тобто, по суті, це свого роду поєднання, інтеграція елементів фінансових та нефінансових звітів.

В Україні складання нефінансової звітності перебуває на стадії активного розвитку. На нашу думку, у сучасних умовах цей процес історично знаходиться на проміжному етапі на шляху до більш вищого рівня бізнес-звітування – складання інтегрованої звітності. Цю думку ілюстративно наведено на рис. 3.

Рис. 3. Піраміда сучасної бізнес-звітності України

Нефінансову звітність можна складати у різних формах: зазвичай відокремлюють дві – вільну та регламентовану (стандартизовану). У звітах вільної форми підприємство самостійно обирає обсяг, якість, форму представлення інформації для розкриття зацікавленим особам. У такому випадку мова не йде про якісь вимоги чи стандарти. Зазвичай до складання такого роду звітності прибігають з метою надання інформації про соціальні програми підприємства, ініціативи щодо співпраці з спеціальними закладами та сприяння культурним, освітянським, спортивним заходам тощо. Весь блок інформації, що розкривається у такого роду формі нефінансового звіту, носить здебільшого рекламний, популістський характер, розкриває ступінь PR-активності підприємства. Наші дослідження показали, що статистика складання звітності у вільній формі з описаними характеристиками майже відсутня; підприємства усіх видів, організаційно-правових форм та устроїв можуть її формувати і поширювати мережею Інтернет, засобами ЗМІ, у вигляді буклетів тощо.

Більш цікавою з точки зору наукового дослідження є регламентована (стандартизована) нефінансова звітність, яку, на відміну від звітів у вільній формі, можна порівнювати у різних

компаній, що дає можливість визначення соціального рейтингу компанії та визнання її у міжнародній діловій спільноті.

У літературі активно висвітлюються стандарти, за яким рекомендовано складати нефінансову звітність [7; 10; 11; 13; 15; 18; 22]. Можна констатувати, що найбільш розповсюдженими є звіти, які готують за такими стандартами звітності: звіт із прогресу (про виконання принципів Глобального Договору ООН); звіти за стандартами GRI (Global Reporting Initiative), AA (AccountAbility) 1000, ISO 14000, SA 8000, ISO-26000 тощо.

Поява нефінансової звітності та подальше зростання її обсягу призвели до того, що виникла необхідність в методах і стандартах запевнення, верифікації нефінансової звітності. В даний час послуги з підтвердження достовірності інформації у не фінансових звітах надають бухгалтерські фірми та спеціалізовані консалтингові компанії. Незважаючи на те, що, як правило, підтвердження достовірності нефінансової інформації не є обов'язковим, багато підприємств вважають це необхідним, тому що це дозволяє підвищити рівень довіри до поданої інформації, а також виявити проблеми та недоліки в методах і системах управління. В цілях систематизації діяльності з підтвердження достовірності нефінансової інформації був розроблений ряд стандартів аудиту. Комітет з міжнародних стандартів аудиту та підтвердження достовірності (IAASB) розробив стандарт ISAE 3000 «Завдання з підтвердження достовірності інформації, крім аудиту та огляду історичної фінансової інформації». Цей стандарт заснований на дотриманні загальних принципів і може застосовуватися до широкого кола ключових питань.

3 квітня 2014 року Директивою Єврокомісії було прийнято змістовні зміни у законодавство ЄС щодо звітності [23], згідно яким великі європейські підприємства повинні звітувати про екологічні, соціальні питання, а також показники по співробітникам, корупції, хабарів та прав людини тощо. Відтепер це обов'язкова норма, про що було наголошено у [24, с. 59]. Отже, питання стандартизації форм звітів надалі набуває актуальності на фоні останніх світових подій.

Зміни в європейському законодавстві не мають прямого впливу на український бізнес, але, зважаючи на курс України на євроінтеграцію, а також глобальні тенденції до законодавчого регулювання питань КСВ, українським компаніям варто уважно

поставитися до Директиви Єврокомісії. У зв'язку з цим відповідним підприємствам в Україні Саприкіна М. рекомендує:

1) визначити і почати готувати звітність за істотними нефінансовими індикаторами в таких сферах, як екологія, соціальні питання та співробітники, права людини, питання хабарництва та боротьби з корупцією, питання різноманіття (гендерної рівності) в радах директорів;

2) компаніям, які вже мають звітність, ввести додаткові індикатори з визначених питань для розкриття;

3) якщо компанія є підрозділом великої міжнародної компанії, то процес звітності слід починати відповідно до індикаторів, за якими звітує материнська компанія;

4) велику увагу слід приділити політиці різноманіття (гендерна рівність) в управлінні компанією, почавши з її розробки;

5) якщо компанія є підрозділом великої міжнародної компанії, яка ще не звітує, то цей процес необхідно розпочати якомога швидше. Оскільки процес вибору показників, їх пояснення співробітникам, навчання і збору даних може зайняти близько 2-х років [25].

Найбільш авторитетними у світі вважаються нефінансові звіти складені з використанням Керівництва зі звітності у сфері сталого розвитку, підготовленого організацією «Глобальна ініціатива зі звітності» (GRI). Це керівництво стає все більш популярним, де-факто набуваючи статус стандарту звітності.

За стандартами GRI в Україні складають нефінансові звіти лише декілька компаній, зокрема ДТЕК, СКМ, Метінвест, Оболонь.

GRI містять набір критеріїв, на яких будується звітність з економічної, екологічної та соціальної результативності компанії. На сьогодні найбільш розповсюдженою у використанні є третя версія стандарту G3 та G3.1. Однак вже більше року (з травня 2013 року) вийшла в світ четверта версія Керівництва зі звітності у сфері сталого розвитку – G4. Після 31 грудня 2015 року всі звіти, підготовлені за GRI, повинні відповідати G4. Таким чином, підприємствам фактично дали два звітних цикли, коли вони можуть готувати звіти по старій версії (G3 чи G3.1).

Важливим моментом є той факт, що розробники даного стандарту розглядають G4 як проміжний етап між звичайною звітністю та інтегрованою. В досліджуваному стандарті є окремий розділ, де описується зв'язок між G4 та інтегрованою звітністю. Тобто

на шляху до найвищого рівня у піраміді бізнес-звітування, про який йшлося вище, підприємствам потрібно перейти на складання нефінансової звітності за новою версією. Додатково Керівництво G4 може бути використано для узагальнення нефінансової інформації в рамках підготовки інтегрованої звітності на підприємствах, які вже на шляху її складання.

G4 акумулює глобальний досвід, накопичений при використанні попередніх версій стандарту GRI, і створює основу для подальшого руху вперед. Виходу GRI G4 передував більш ніж дворічний процес розробки, в який були залучені тисячі учасників з усього світу.

Які ж зміни відбулися і були втілені у новій версії стандарту GRI G4?

По-перше, у четвертій версії забезпечується гармонізація даного Керівництва зі звітності з вимогами інших важливих міжнародних настанов, включаючи 10 Принципів Глобального Договору ООН, Керівні принципи Організації економічного співтовариства та розвитку (ОЕСР) для багатонаціональних підприємств і Керівні принципи ООН у сфері бізнесу та прав людини.

По-друге, враховано принцип «суттєвості» у всіх аспектах і етапах підготовки звітності, від визначення змісту і меж звіту до інформації, що розкривається підприємством. Звітувати потрібно за тими індикаторами, які компанії (та їх стейкхолдери) вважають суттєвими.

По-третє, введена вимога обов'язкового інформування організації «Глобальна ініціатива зі звітності» у разі застосування GRI G4 при підготовці звіту незалежно від того, чи відповідає фінальна версія звіту Керівництву або ж розкриває його окремі стандартні елементи.

По-четверте, на відміну від G3/3.1, де передбачалося засвідчення звіту в цілому, G4 допускає проведення заповнення окремих елементів звітності. Посилання на відповідні сторінки у висновку про засвідчення повинна бути приведена у покажчику змісту GRI.

По-п'яте, Керівництво G4 містить вказівки про порядок подання інформації, що розкривається, з сталого розвитку в звітах різного формату: в самостійних звітах зі сталого розвитку, інтегрованих звітах, річних звітах, звітах про дотримання певних міжнародних норм або он-лайн звітності.

По-шосте, якщо згідно попередніх версій Керівництва Звітам привласнювався певний рівень застосування А, В або С, а додавання символу «+» свідчило про зовнішнє завірення, то у G4 все це відсутнє. Так, за новою версією вводиться схема «у відповідності з», яка має дві позиції (варіанта відповідності): «Core» (базовий, ключовий) та «Comprehensive» (повний, всеосяжний). При цьому варіант відповідності – не характеристика якості звіту, а лише характеристика обсягу розкриття інформації у ньому. Щодо зовнішнього запевнення, то у G4 це рекомендація, а не вимога. При цьому верифікація передбачена за показниками, а не звіту в цілому.

Крім основних названих вище, відмінності четвертої версії Керівництва зі звітності у сфері сталого розвитку від попередніх версій стисло наведено на рис. 4.

Таким чином, можна зробити такі загальні висновки:

1. Концепція КСВ базується на концепції сталого розвитку і передбачає, що підприємства, будучи невід'ємною частиною суспільства, повинні відстежувати і враховувати можливі соціальні наслідки своїх господарських рішень і звітувати перед суспільством про наслідки свого функціонування, а не тільки про фінансові показники результатів діяльності.

2. Нефінансовий звіт та усі процедури його підготовки і розповсюдження – це дієвий інструмент налагодження діалогу і взаєморозуміння між підприємством і зовнішнім співтовариством, а також інструмент його самовдосконалення в частині систем управління. Через розвиток нефінансової звітності можливе підвищення інформаційної відкритості бізнесу. Нефінансовий звіт – це інструмент прозорості і підзвітності компанії, що впливає на саму компанію.

3. Важливе значення у процесі розвитку нефінансового звітування у світі відіграє організація Глобальна ініціатива зі звітності, яка крім своєї безпосередньої функції – розробки вимог до розкриття інформації, задає загальносвітові тренди, формуючи, по суті, нову філософію управління стійким розвитком. Розроблений GRI стандарт нового покоління G4 «Керівництво зі звітності у сфері сталого розвитку» має на меті забезпечити підприємствам підтримку при підготовці звітності, яка містить важливу інформацію з найбільш важливих питань сталого розвитку і зробити підготовку такої звітності стандартною практикою.

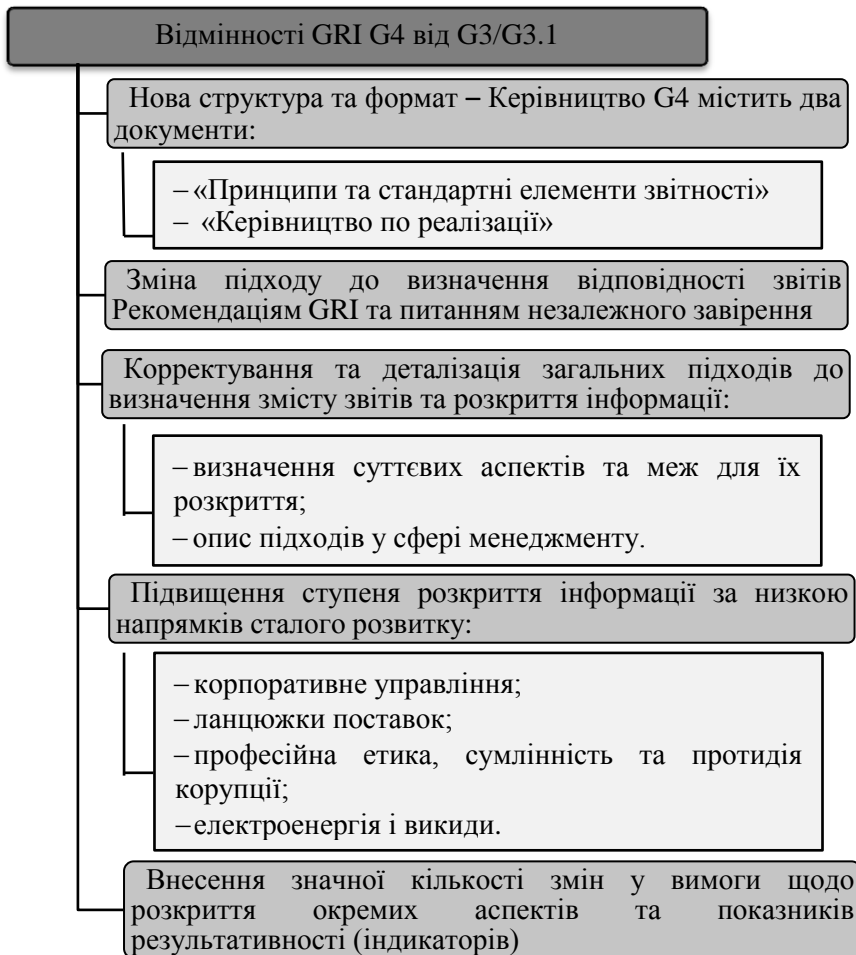

Рис. 4 Основні відмінності G4 від G3/G3.1
(складено автором на підставі [26])

4. Розвиток соціальної звітності в Україні відбувається повільно. Причини, що спонукають різні підприємства долучитися до процесу добровільної звітності, різні, але можна констатувати, що в середовищі українських підприємців формуються тенденції, характерні для світової ділової спільноти, яка поступово приходить до

розуміння того, що нефінансовий звіт – важливий елемент системи управління, інструмент діалогу з зацікавленими сторонами. Підтвердженням цього є постійно зростаюча кількість компаній в Україні, що складають нефінансові звіти, тим самим вони підвищують свої позиції як на вітчизняному, так і на світовому ринку.

Отже, подальший розвиток нефінансової звітності та використання досвіду розвинених країн світу дозволить Україні вийти на новий, вищий етап свого соціального та економічного розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Економічна складова угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / О. Бетлій, М. Риженков, К. Кравчук та ін.; Під редакцією І. Бураковського та В. Мовчан. – К.: Інститут економічних досліджень і політичних консультацій, 2014. – 139 с.

2. Мужилко О.О. Основні витоки ідеї сталого розвитку та шляхи переходу України на принципи сталого розвитку / О.О. Мужилко // Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=300>.

3. Доклад о человеческом развитии 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2014/07/24/-83-187-/>

4. Повышение информационной открытости бизнеса через развитие корпоративной нефинансовой отчетности. Аналитический обзор корпоративных нефинансовых отчетов 2008-2011. / А.Н. Шохин, Л.В. Аленичева, Е.Н. Феоктистова, Ф.Т. Прокопов, М.Н. Озерянская. – М.: РСПП, 2012. – 102 с.

5. Центр розвитку КСВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csr-ukraine.org/>

6. Концепція соціального розвитку України на 2013-2023 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gurt.org.ua/uploads/news/2013/08/05/komment_kontseptsiyi_sotsrozvitku_ukr_2013-2023.doc

7. Король С. Нефінансова звітність підприємства / С. Король // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 6. – С. 102-113.

8. Исследование АССА выявило тенденции устойчивого развития // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.b->

soc.ru/theory-and-practice/materials/material/corpsocotv/75. – Заголовок з екрану.

9. Рейтинг социально ответственных компаний-2013 // ГВардия. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kontrakty.ua/article/62569/>. – Заголовок з екрану.

10. Воробей В. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу / В. Воробей, І. Журовська. – К.: Представництво ООН в Україні, 2010. – 84 с.

11. Сапрыкина М. КСО-практика: 12 шагов при подготовке нефинансового отчета. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://delo.ua/business/kso-praktika-12-shagov-pri-podgotovke-nefinasovogo-otcheta-185313/?supdated_new=1407152162. – Заголовок з екрану.

12. Гриценко О.І. Тенденції та проблеми формування інтегрованої звітності суб'єктами господарювання // Науковий журнал Молодий вчений. – Херсон, 2014. – № 2(05). – С. 31-34.

13. Корпоративна соціальна відповідальність : опорний конспект / А.М. Сингаївська. – К.: Київський університет ринкових відносин, 2013. – 41 с.

14. Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність, соціальна звітність та аудит як сучасні інститути та технології соціального розвитку / А.М. Колот // Україна: аспекти праці : наук.-екон. та сусп.-політ. журнал / Вид-во «Праця». – 2010. – № 3. – С. 3-9.

15. Довга Т. Формування екологічної звітності смітте-переробних підприємств // Вісник КНУ ім. Т.Г. Шевченка. – 2012. – № 143. – С. 50-53.

16. Хамідова О.М. Складання соціальної звітності як важливий етап реалізації соціально-відповідального маркетингу підприємства галузі мінеральних добрив / О.М. Хамідова, А.Ш. Хамідова // Економіка Крима. – 2010. – № 2 (31). – С. 222-226.

17. Липчук В. Соціальна звітність підприємства як основа формування його бренду / В. Липчук, Л. Гнатишин // Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Формування інформаційного потенціалу бухгалтерського обліку, контроль, аналіз та аудит в умовах глобальних економічних змін» 18-19 квітня 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2013_04_18_19_kampodilsk/sekcija_2_2013_04_18_19/socialna_zvitnist_pidpriemstva_jak_osnova_formuvannja_jogo_brendu/22-1-0-473.

18. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / Лазоренко О., Колишко Р. та ін. – К.: Видавництво «Енергія», 2008. – 96 с.

19. Феоктистова Е.Н. О корпоративной социальной ответственности в России / Е.Н. Феоктистова // Акционерное общество: вопросы корпоративного управления. – 2010. – № 5(72). – С. 6-11.

20. Зінченко А.Г., Саприкіна М.А. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку. – К.: Вид-во «Фарбований лист», 2010 – 56 с.

21. ЕУ: компанії ризикують втратити інвестиції через відсутність нефінансової інформації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csr-ukraine.org/news/ey-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%97-%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D1%83%D1%8E%D1%82%D1%8C-%D0%B2%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8/>. – Заголовок з екрану.

22. Міжнародні соціальні стандарти: навч. посіб. / авт.: А. М. Юшко, Н. М. Швець; за заг. ред. В. В. Жернакова. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 121 с.

23. Европейский парламент принял директиву о нефинансовой отчетности для крупных компаний. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csr-review.net/index/evropeyskiy--prinyal----.html>. – Заголовок з екрану.

24. Москалюк Г.О. Сучасні умови розвитку нефінансової звітності в Україні / Г.О. Москалюк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції" 05-06 червня 2014 р. – Одеса: ОНЕУ, 2014. – 200 с.

25. Сапрыкина М. Отчетность по КСО: Новая Директива ЕК стоимостью в 5000 евро для компаний / М. Сапрыкина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csr-review.net/index/otchetnost-novaya---5000-evro-.html#>

26. Скобарев В. GRI G4 – новый шаг в развитии нефинансовой отчетности / В. Скобарев, Т. Ляховенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csrjournal.com/akcent/6847-gri-g4-novyuyshag-v-razvitiy-nefinansvoy-otchetnosti.html>